

Streszczenie rozprawy doktorskiej

„Problematyka obiektywnego przypisania skutku przy wypadkach drogowych”,

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Zolla

Rozprawa doktorska „Problematyka obiektywnego przypisania skutku przy wypadkach drogowych” poświęcona została przedstawieniu i analizie przesłanek odpowiedzialności za spowodowanie wypadku drogowego w oparciu koncepcję obiektywnego przypisania skutku oraz egzemplifikacji wskazanej problematyki przykładami stanów faktycznych z praktyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Bezspornie we współczesnych realiach ruch drogowy stanowi wszechobecny element życia codziennego, niestety wiąże się z tym także powszechność wypadków drogowych. Często z uwagi na dotkliwe skutki w zakresie życia i zdrowia pokrzywdzonych sprawy – szczególnie o przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. – gromadzą wiele emocji stron postępowania, co przekłada się na ciężar orzekania w nich. Oprócz więc oczywistego obowiązku wszechstronnej i starannej analizy każdego przypadku istotne znaczenie ma jasne określenie kryteriów odpowiedzialności za spowodowanie wypadku drogowego.

Przez lata zarówno w dogmatyce prawa karnego, jak i w orzecznictwie utrwalony był pogląd, że dla ustalenia związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem a skutkiem właściwy jest test warunku *sine qua non* – weryfikowany przez teorie ekwiwalencji i relewancji. Tymczasem nauka o obiektywnym przypisaniu skutku, kładąc nacisk na kryteria normatywne przy ustalaniu odpowiedzialności za przestępstwa materialne, przesunęła rozważania z problematyki przyczynowości na teorie sprawstwa.

Wskazana koncepcja, mając już obecnie ugruntowaną pozycję w doktrynie polskiego prawa karnego jest również aprobowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Zagadnienia związane z obiektywnym przypisaniem skutku są tematem coraz liczniejszych publikacji. Równocześnie jednak wskazana koncepcja nie stała się dotąd przedmiotem omówienia na płaszczyźnie odpowiedzialności za wypadki drogowe – natomiast to właśnie sprawy dotyczące wypadków drogowych pokazują całą złożoność problematyki obiektywnego przypisania skutku.

Dlatego głównym założeniem pracy uczyniono przedstawienie i analizę przesłanek odpowiedzialności za spowodowanie wypadku drogowego w oparciu koncepcję obiektywnego przypisania skutku i stosowne zilustrowanie omawianych zagadnień teoretycznych przykładami z konkretnych spraw o przestępstwa z art. 177 § 1 i § 2 k.k. Zakres przeprowadzanej analizy wynikał z przyjmowanych w nauce o obiektywnym przypisaniu kryteriów ustalania odpowiedzialności za skutek – powiązania wskazanej problematyki z realizacją znamion strony przedmiotowej przestępstw materialnych.

Rozdział pierwszy pracy stanowi wprowadzenie do jej tematyki, precyzując założenia i cel rozprawy, opisując przebieg przeprowadzonych badań aktowych oraz przybliżając problematykę obiektywnego przypisania skutku poprzez zwięzły opis przesłanek wskazanej teorii. Odrębną część wskazanego rozdziału poświęcono problematyce obiektywnego przypisania skutku przy przestępstwach z art. 177 § 1 i § 2 k.k., poruszanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przeprowadzona analiza orzeczeń ilustruje, w jaki sposób praktyka na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, opierając się na założeniach dogmatycznych, rozwijała wskazaną naukę. Rozważania dotyczą między innymi trudności, jakie praktyce wymiaru sprawiedliwości sprawiają normatywne kryteria przypisania. Równocześnie przeprowadzona analiza uzasadnia postulat ustawowego określenia negatywnych przesłanek przypisania skutku.

Rozdział drugi rozprawy o tytule „Skutek jako warunek odpowiedzialności za spowodowanie wypadku komunikacyjnego” poświęcono analizie skutków stanowiących znamiona przestępstw z art. 177 § 1 i § 2 k.k. oraz powiązaniu kauzalnemu pomiędzy zachowaniem potencjalnego sprawcy a karnoprawnie relewantnym skutkiem. W jego ramach przeprowadzono analizę przedmiotu ochrony przy przestępstwach z art. 177 § 1 i § 2 k.k. W tej części pracy rozważania poświęcono także przedmiotowi czynności wykonawczej, zwracając uwagę na problematykę związaną z początkiem i końcem życia ludzkiego oraz przyjmowanym obecnie de-sygnatom słowa „człowiek”.

W rozdziale tym wskazano również na implikacje związane z właściwą konkretyzacją skutku na płaszczyźnie jego przypisania. Odrębne rozważania poświęcono natomiast problematyce powiązania kauzalnego pomiędzy zachowaniem uczestnika ruchu a karnoprawnie relewantnym skutkiem – dokonano analizy przyjmowanych w doktrynie teorii przyczynowości, wykazując na przykładach z praktyki ich faktyczną przydatność przy ustalaniu powiązania ontologicznego.

Rozdział trzeci rozprawy dotyczy płaszczyzny normatywnej obiektywnego przypisania skutku – przy czym, wyznaczając zakres analizy w tej części pracy, skupiono się przede wszystkim na problematyce związanej z ustaleniem sprzeczności zachowania z uadekwatnioną treścią

normy sankcjonowanej. Rozważaniom poddano zarówno naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu jako podstawy przypisania skutku za przestępstwa z art. 177 § 1 i § 2 k.k., jak i szczególny charakter zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym jako skodyfikowanych reguł postępowania.

Odrębne miejsce we wskazanym rozdziale poświęcono pojęciu „bezpieczeństwa w ruchu” – jako wyznaczniku „miejsca” przestępstwa z art. 177 § 1 i z art. 177 § 2 k.k. W tym kontekście zajęto się także problematyką wypadków podczas rajdów samochodowych, albowiem problem: czy na drodze publicznej, na której odbywa się rajd samochodowy obowiązują zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym – budzi kontrowersje w doktrynie i orzecznictwie, a ma kardynalne znaczenie dla odpowiedzialności za spowodowanie w trakcie rajdu obrażeń ciała u innego zawodnika lub osób postronnych. W tym zakresie niezbędna była analiza przepisów Międzynarodowego Kodeksu Sportowego oraz Przepisów Ogólnych Rajdów Mistrzowskich FIA.

W rozdziale trzecim rozprawy zawarto rozważania związane z ujęciem bezprawności od strony negatywnej. W ich ramach przedstawiono poglądy doktryny na charakter prawny kontratypu. Poddano także analizie charakter prawny zezwolenia zawartego w art. 53 ust. 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym i związaną z nim problematykę odpowiedzialności kierującego pojazdem uprzywilejowanym za przestępstwa z art. 177 k.k., ilustrując omawianą tematykę przykładami wypadków drogowych z udziałem karetok pogotowia, zaczerpniętymi z badanych spraw.

W ramach analizy płaszczyzny normatywnej obiektywnego przypisania skutku rozdział czwarty pracy poświęcono problematyce powiązania normatywnego pomiędzy zachowaniem uczestnika ruchu drogowego sprzecznym z normą sankcjonowaną a skutkiem z art. 177 § 1 lub § 2 k.k. W jego obrębie omówiono konstrukcję hipotetycznego związku przyczynowego opartego na zgodnym z prawem zachowaniu alternatywnym oraz tematykę ustalania związku normatywnego w praktyce. Na tym tle rozważono przydatność nauki o zwiększonym ryzyku przy ustalaniu związku normatywnego oraz możliwość jej stosowania na gruncie polskiego prawa karnego, oceniając zgodność takiej podstawy odpowiedzialności karnej z zasadami *nullum crimen sine lege stricte* – w zakresie wewnętrznej określoności czynu zabronionego – oraz *in dubio pro reo*. Odrębnie dokonano omówienia potencjalnych problemów praktycznych podczas ustalania związku normatywnego, ilustrując wskazaną tematykę przykładami z badań aktowych.

Ostatni – piąty rozdział rozprawy poświęcono tematyce współprzyczynienia się do wypadku drogowego.

Zauważyć bowiem należy, że z uwagi na brak ustawowo określonych negatywnych przesłanek przypisania skutku okoliczność, że bezprawne zachowanie sprawcy może nie być jedynym źródłem niebezpieczeństwa dla dobra prawnego, które urzeczywistniło się w skutku – nie znajduje odzwierciedlenia na płaszczyźnie przypisania skutku. W związku z tym wskazano i poddano ocenie funkcjonujące w wymiarze sprawiedliwości płaszczyzny uwzględnienia współprzyczynienia się do spowodowania przestępstwa z art. 177 § 1 i § 2 k.k.

W ramach wskazanego rozdziału omówiono problematykę odpowiedzialności „niewłaściwie” podlegającego i „niewłaściwie” ułatwiającego popełnienie przestępstwa z art. 177 k.k.

W zakresie tym odmienne poglądy doktryny i orzecznictwa wpisują się w szerszy kontekst istniejących, zróżnicowanych stanowisk dotyczących odpowiedzialności „nieumyślnie” nakładającego do naruszenia reguł ostrożności lub udzielającego pomocy w ich naruszeniu.

Rozprawę zamyka podsumowanie przeprowadzonych rozważań, ocena funkcjonowania i przydatności nauki o obiektywnym przypisaniu skutku w zakresie ustalania odpowiedzialności za przestępstwa z art. 177 § 1 i § 2 k.k. w praktyce wymiaru sprawiedliwości. W części tej znalazły się również wyprowadzane na wcześniejszych etapach pracy wnioski *de lege ferenda* oraz postulaty o ogólniejszym charakterze.

Agnieszka Rombowicz